

Kaybolan Değerlerimiz Nelerdir? Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri

What Are Our Lost Values? Pre-Service Social Studies Teachers' Opinions

Çiğdem Kan¹

¹Sorumlu Yazar, Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, ckan@firat.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0001-8513-7740>-)

Geliş Tarihi: 27.01.2025

Kabul Tarihi: 24.07.2025

ÖZ

Eğitimin temel işlevlerinden birisi de, toplumsal kültürü gelecek nesillere aktarmaktır. Sosyal bilgiler dersi de, disiplinler arası yapısıyla toplumsal kültür aktarımında önemli bir görev üstlenmiştir. Değerler, geçmişten gelen ve gelecek nesillere aktarılacak olan toplumsal iyi vasıflardır. Zamanla bazı değerler değişmekte ya da yok olmaktadır. Bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine göre kaybolan değerlerimiz tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma, nitel araştırma desenlerinden olan betimleyici fenomenoloji deseni kapsamında gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde, ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında öğrenimine devam eden 36 kadın ve 14 erkek olmak üzere 50 öğretmen adayıyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Çalışmada ulaşılan sonuçlar şu şekildedir: öğretmen adaylarının görüşlerine göre kaybettiğimiz değerler sırasıyla; saygı, hoşgörü, sevgi, adalet, misafirperverlik, yardımseverlik, dürüstlük, sorumluluk ve ahlaki değerlerdir. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre, değerleri kaybetmemizin nedenleri; gelişen teknoloji ve sosyal ortamdan uzaklaşma, toplumsal kültürden uzaklaşma, küresel köyleşme ve değişen toplum yapısı vb. olarak sıralanmıştır. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre, değerlerin yok olmasına karşı alınacak önlemler ise; değerler okulda öğretilmeli, değerler aile ortamında öğretilmeli, farklı sosyal aktiviteler gerçekleştirilmeli, devletin ve toplumun yapması gerekenler, medya doğru ve etkili kullanılmalı, geçmişle kültürel bağların koparılmasında şekline sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Değerler, Değerler Eğitimi, Kaybolan Değerler

ABSTRACT

One of the main functions of education is the transfer of social culture to future generations. Social studies course plays a key role in the transfer of social culture due to its interdisciplinary nature. Values are good social qualities based on historical developments that should be passed on to future generations. Certain values change or disappear over time. The present study aimed to identify the lost values in Turkish society based on the views of pre-service social studies teachers. The study was conducted with the descriptive phenomenology design, a qualitative research method. Criterion sampling was employed to assign the participants. The study was conducted with 50 pre-service teachers (36 female and 14 male) attending Fırat University, Faculty of Education, Department of Social Studies Education. A semi-structured interview form was developed to collect the study data and content analysis was employed in data analysis. It was determined that the lost values included respect, tolerance, love, justice, hospitality, benevolence, honesty, responsibility, and moral values according to the pre-service teachers. The pre-service teachers argued that we lost these values due to technological advances and alienation from the social environment and social

culture, global sprawl, and social changes. They recommended that these values should be instructed at school and in the family, different social activities should be conducted, the state and society should also contribute, and the media should be employed effectively, and cultural ties with the past should be reestablished.

Keywords: Social Studies, Values, Values Education, Lost Values

GİRİŞ

Değerler bizi kültüre, topluma, aileye, vatana, devlete bağlayan örtük ağlarımızdır. Başta aile ve eğitim süreci olmak üzere bireylerin değerlerini yapılandırmada herkese belli görevler düşmektedir. Eğitim sürecinde ise başta kök değerler olmak üzere bütün ders programlarında bu görev gerçekleştirilmeye çalışılır. Sosyal bilgiler dersi de, hem sözel içerikli bir ders olması hem de sosyal bilimleri somutlaştıran bir ders olması nedeniyle değerlerle iç içedir. Sosyal bilgiler, sosyal bilimleri disiplinler arası bir yaklaşımla ele alarak, bilgi, beceri ve değerlerle donanmış etkili vatandaşları topluma kazandırmaya çalışır.

Değer farklı şekillerde tanımlanan bir kavramdır; “Değer seçme, uygulama, değerlendirme, yargıda bulunma ve sorumlu olma gibi onu diğerlerinden ayıran özelliklere sahip insana özgü ve insanla anlam bulan bir kavramdır” (Çınar, 2019). Diğer bir tanımda ise değerler iyilik, kötülük, doğru, yanlış gibi olumlu ya da olumsuz olan eylem biçimlerini belirleyen ve zamanın koşullarına göre değişebilen rehberlerdir (Hökelekli, 2013).

Sosyal bilgiler ise bireyleri, toplulukları, sistemleri sivil hayata yerel, ulusal ve küresel olarak hazırlayan, zamansal ve mekânsal boyutta etkileşimlerini ele alan bir çalışma alanıdır. Önceki dönemlerde gerçekleşen olayları incelemenin, bugünü irdelemenin ve geleceğe yönelik hedefleri belirlemeyi öğrenmenin bir neticesi olarak sosyal bilgiler, öğrencileri sosyal hayatlarında sürekliliğe sahip olan bir sivil söylem ve sivil katılım uygulamasına hazırlar. Sosyal bilgiler, insan haklarını, yerel-ulusal-küresel sorumlulukları ön plana alarak öğrencilerin bir arada çalışabilmelerini ve hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik adil, yaşanabilir bir dünya oluşturabilmeyi amaçlar (NCSS, 2024).

Değerler eğitimi, daha iyi bir toplum için vazgeçilmez bir derstir. Bialen ve Manalo (2024) tarafından yapılan araştırmada, Filipin’de bulunan Western Mindanao State Üniversitesi Birleştirilmiş Laboratuvar Okulunda (Integrated Laboratory School) eğitim gören özellikle değerler eğitimi dersini alan 10. sınıf ortaokul öğrencileri üzerinde bir çalışma yapılmıştır. 21. yüzyılda değerler eğitiminin önemini ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmada görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacının bulgularına göre, öğrenciler değerler öğretiminin yaşamlarında önemli bir rol oynadığını ve diğer insanlara karşı daha iyi davranışlar, tutumlar geliştirmelerine yardımcı olduğu için önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Eğitim sürecinde, öncelikli olarak öğrencilere kazandırılması gereken değerler konusunda bazı araştırmalar yapılmıştır. Bu konuda Fidan (2016) tarafından yapılan araştırmada, sınıf öğretmeni adayları değerleri kazandırma hakkında kendilerini yeterli düzeyde gördüklerini, kazandırılması amaçlanan değerlerden öncelikli olanların ise hoşgörü, sevgi ve saygı değeri olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda, sağlıklı bir toplum için öncelikle öğretmenlerin bu değerlere sahip olması gerektiği ifade edilmiştir.

Değerler eğitimi dersinin öğrencilere nasıl aktarılabilirliği konusunda Aktepe, Yalçınkaya, Gündüz ve Temur (2020) tarafından yapılan araştırmada, öğretmen adayları, teorik ve uygulamalı şekilde bir değer eğitimi dersi yürütülmesinin gerekli olduğunu ve öğrencileri aktifleştirecek, öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, lisans programlarında da birinci sınıflarda okutulması gerektiğini vurgulamışlardır.

Sosyal bilgiler ve değerler eğitimi konusunda Esemen (2020), Ulu Kalın (2017), Çırak (2019), Sağlam ve Genç (2015), Pırmaz ve Kuru (2022), Beldağ, Özdemir ve Nalçacı (2017) tarafından araştırmalar yapılmıştır. Sosyal bilgiler, sosyal bilimleri disiplinler arası bir yaklaşımla bir araya getiren bir ders olması ve değerler de, birer toplumsal ölçüt olmaları nedeniyle birbirinden ayrılmaz parçalardır. Sosyal bilgilerde, değerlerin aktarılmasında kullanılabilecek yöntemler konusunda araştırmalar yapılmıştır. Bu konuda Aran ve Demirel (2013) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin çoğunun sosyal bilgiler dersinde aktarılan sorumluluk sahibi olmayla ilgili etkinliklere, değer aydınlatması, telkin ve model olma gibi değer kazandırma yaklaşımlarına; ölçme ve değerlendirme etkinliği olarak gözleme; yaratıcı drama yöntemi ve işbirliğine dayalı öğrenmeye yer verdikleri görülmüştür.

Değerler eğitimi sürecinde öğretmenler bazı sorunlarla da karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu konuda Khan, Muhammad ve Waqar'ın (2023) yaptıkları araştırmada, Pakistan'da yer alan Narowal'deki ortaokul öğretmenlerinin değerleri nasıl kazandırdıklarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler, öğrenciler arasında saygı, işbirliği, hoşgörü, empatiyi teşvik ederek sınıfta olumlu bir atmosfer oluşturmayı amaçlarken bazı zorluklarla karşı karşıya kalmışlardır. Bunlar müfredatın aşırı yüklü olması ve zaman kısıtlılığı, sınıf mevcudunun fazlalığı ve test odaklı eğitim sistemi ve sınırlı kaynaklar kendilerinin etkili bir şekilde ders işlemlerini engelleyen etmenler olarak belirtilmiştir. Bu bulgulardan hareketle araştırmacılar, toplum ve yönetim düzeyinde destek sağlanması önerilerinde bulunmuşlardır.

Türkiye'de yapılan araştırmalarda da benzer sorunlar dile getirilmektedir. Kozikoğlu (2018) tarafından yapılan araştırma sonucunda, okul öncesi eğitimde öğretmenlerin öncelikle dürüstlük, sevgi, saygı, yardımlaşma, hoşgörü, paylaşma, temizlik ve sorumluluk değerlerinin çocuklara kazandırılmasının gerekli olduğunu; değerler eğitiminin okul öncesi eğitim programında yer almasına rağmen değerler eğitimi içeren somut etkinliklerin yeterli olmadığını ve değerler eğitimi konusundaki uygulamaların genellikle öğretmenin inisiyatifine bırakıldığını düşündükleri anlaşılmıştır. Çok sayıda öğretmenin, değerler eğitimi konusunda okulun fiziksel açıdan yeterli olmadığı, çocuğun bilişsel gelişiminin sağlanamadığı ve aile desteğinin olmamasından dolayı problem yaşadığı belirtilmiştir.

Değerlerin öğretilmesi sürecinde yaşanan sorunlar konusunda Aslan'ın (2016) yaptığı araştırmada, öğretmenler sosyal bilgiler dersinde hoşgörü değerini kazandırmaya çalıştıklarını fakat aile desteğinin olmaması nedeniyle problem yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, değerler eğitimi kazandırmaya yönelik olarak öğretmenler, sosyal bilgiler programının yeniden düzenlenmesi gerektiği konusunda tavsiyelerde bulunmuşlardır (Aslan, 2016).

Değerler eğitiminde yaşanan bu sorunlardan yola çıkarak bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine göre kaybettiğimiz değerler ve bu değerleri kaybetmemizin nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda kaybolan değerleri belirlemek ve sonuçların yorumlanması açısından alana katkı sağlayacaktır. Bu konuda önceden yapılmış benzer bir çalışmanın olmaması, araştırmanın önemli olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmanın amacına yönelik olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre, toplum olarak kaybettiğimiz değerler nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre, bu değerleri kaybetmemizin nedenleri nelerdir?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre, bu değerlerin yok olmasına karşı hangi önlemler alınabilir?

YÖNTEM

Bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplum olarak kaybettiğimiz değerleri nasıl tanımladıkları, bu değerleri kaybetmemizin nedenleri ve bu değerlerin yok olmasına karşı hangi önlemlerin alınacağı hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amaçlandığından betimsel fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji deseni, bireylerin bir olgu ya da kavrama yönelik ortak elde edilenlerden bir sonuca ulaşmak için kullanılmaktadır (Creswell, 1998).

Betimleyici “fenomenolojide temel amaç, insanların algı ve deneyimlerini betimlemektir. Bu nedenle betimleyici fenomenoloji yorumlamacı fenomenolojiden farklı olarak, yorumlamadan çok betimlemeye önem verir” (Ersoy, 2023).

2.1 Katılımcılar

Bu çalışmada katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme yaklaşımı, daha önce belirlenmiş olan bazı ölçütleri karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Söz konusu olan ölçüt ya da ölçütler, araştırmacı tarafından hazırlanabilir ya da hazır olarak kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2005). Ölçüt olarak Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında lisans öğrenimi gören ve “Karakter ve Değerler Eğitimi” dersini alan son sınıf öğretmen adayları olan katılımcılar ele alınmıştır. Katılımcıların 36’sı kadın 14’ü ise erkek olmak üzere toplam 50’dir.

2.2. Verilerin Toplanması

Çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak veri toplanmıştır. Görüşmeler yapılarak kaybolan değerlerimizin neler olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Katılımcılarla gerçekleştirilen bu görüşmelerde aşağıda yer alan 3 açık uçlu soru ele alınmıştır. Açık uçlu sorular oluşturulurken ilk olarak konuyla ilgili kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Bu taslak görüşme formu, dört öğretmen adayıyla informal olarak gerçekleştirilmiş ve soruların anlaşılabilirliği yeniden değerlendirilmiştir. Hazırlanan görüşme formu, daha sonra iki alan eğitimcisi ve bir dil uzmanının görüşüne başvurularak tekrar düzenlenmiş ve son hâlini almıştır. Bu çalışmada, iç geçerliliği artırmak amacıyla literatür taraması doğrultusunda sorular hazırlanmış ve uzmanların ifadelerine başvurulmuştur. Görüşme formunda yer alan sorular şöyledir:

1. Sizce, toplum olarak kaybettiğimiz değerler nelerdir? Sıralayınız.
2. Sizce, bu değerleri kaybetmemizin nedenleri nelerdir? Açıklayınız.
3. Sizce bu değerlerin yok olmasına karşı hangi önlemler alınabilir? Açıklayınız.

Bu konularda bilgiye ulaşmak amacıyla, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığından ve Fırat Üniversitesi Etik Kurulundan gerekli izinler alınarak öğretmen adaylarıyla görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca, bu çalışmanın yapılmasında, öğretmen adaylarının çalışmaya gönüllü olarak katılmaları konusunda gerekli özen gösterilmiştir. Katılımcıların görüşlerini rahat bir şekilde belirtebilmeleri için gerekli ortam sağlandıktan sonra yarı yapılandırılmış formlar uygulanmıştır. Öncelikle öğretmen adaylarına çalışmanın amacı açıklanmış, paylaşacakları bilgilerin bulgular açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Gönüllü olan öğretmen adaylarından, ders saatinden sonra sınıfta kalmaları istenerek görüşme formunun uygulanması amaçlanmıştır. Değerler konusunda öğretmen adayları, kendi görüşlerini ayrıntılı şekilde ifade etmekten memnun kalmışlardır.

2.3. Verilerin Analizi

Bu çalışmada veriler, içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Çalışmada ulaşılan veriler, öncelikle araştırmanın alt amaçları doğrultusunda düzenlenerek temalar oluşturulmuştur. Her temanın altında bulunan benzer olan görüşler kodlanarak alt temalar meydana getirilmiştir. Alt

temaların adlandırılması, katılımcıların ifade ettikleri sözcük ya da betimlemeler doğrultusunda yapılmıştır.

Analizler için başka bir araştırmacıdan yardım alınmıştır. Her bir araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış formlar okunarak not alınmıştır. Çalışmanın amaçları ve araştırmacılar tarafından alınan notlar doğrultusunda alt temalar belirlenmiştir. Alt temalar belirlenirken, her bir araştırmacının aldığı notlar karşılaştırılarak ortak alt temalar oluşturulmuştur.

Yapılan analizlerin güvenilirliğini arttırmak için Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilmiş olan güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Bu formül ele alınarak (Güvenirlik= Görüş Birliği/ Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı), yapılan kodlamalar sonrasında her iki araştırmacının görüş uyumu 0.92 olarak bulunmuştur. Alan uzmanı olan diğer araştırmacının görüşleri de alınarak daha sonra bulgular düzenlenmiştir. Veriler şekillerle de düzenlenerek görselleştirilmiştir. Araştırmanın inandırıcılığını artırmak için katılımcılardan, doğrudan alıntılar yapılmıştır. Öğretmen adaylarının görüşleri ÖA1, ÖA2, ÖA3 şeklinde kodlanarak sunulmuştur.

BULGULAR

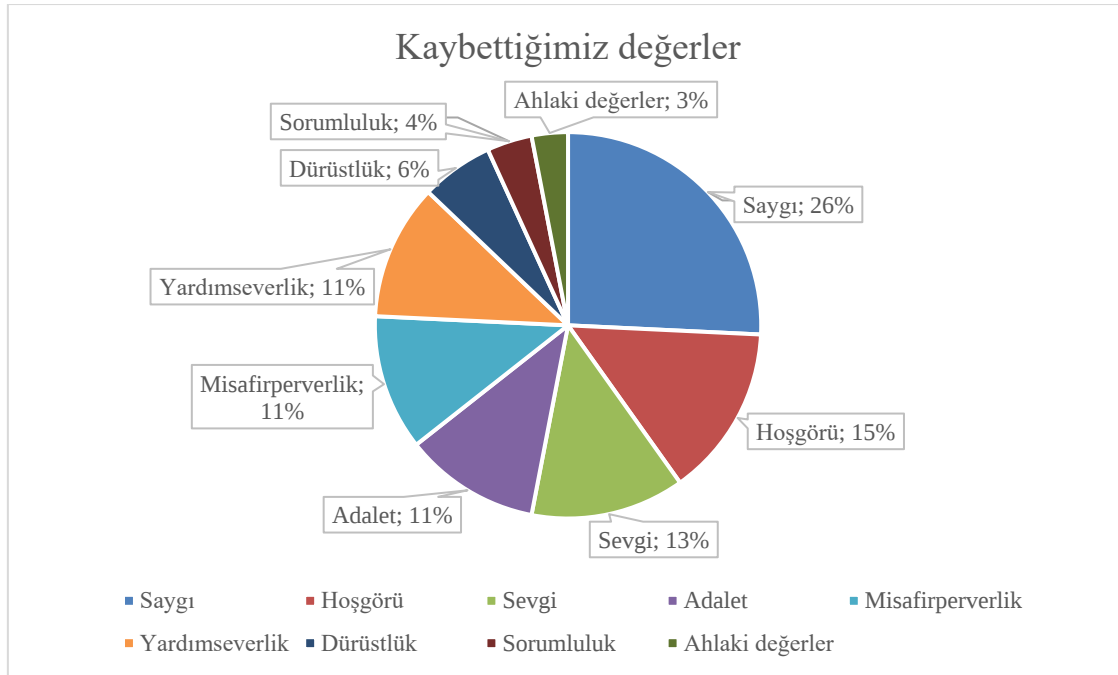
Bu çalışmada elde edilen bulgular kaybettiğimiz değerler hakkında öğretmen adaylarının görüşleri, değerleri kaybetmemizin nedenleri hakkında öğretmen adaylarının görüşleri, değerlerin yok olmasına karşı hangi önlemlerin alınabileceği hakkında öğretmen adaylarının görüşleri olarak üç kategoride toplanmıştır.

3.1. Kaybettiğimiz Değerler Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Çalışmanın birinci alt amacı, kaybettiğimiz değerlerin neler olduğu konusunda öğretmen adaylarının görüşlerini kapsamaktadır. Bu amaçla, öğretmen adaylarına kaybettiğimiz değerlerin neler olduğu konusundaki görüşleri sorulmuştur. Birinci alt amaca yönelik olarak, öğretmen adaylarının cevapları doğrultusunda analizler gerçekleştirilmiştir. Analizler sonucunda elde edilen bulgular Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1

Kaybettiğimiz Değerler Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Şekil 1’de görüldüğü gibi kaybettiğimiz değerler sırasıyla saygı (f=26), hoşgörü (f=15), sevgi (f=13), adalet (f=11), misafirperverlik (f=11), yardımseverlik (f=11), dürüstlük (f=6), sorumluluk (f=4) ve ahlaki değerler (f=3) olarak sıralanmıştır. Öğretmen adaylarının bu konudaki görüşleri şunlardır:

ÖA5: “Toplum olarak kaybettiğimiz değerler saygı, sevgi ve hoşgördür.”

ÖA17: “Bence adalet kavramını kaybettik. Bu, bir toplum için çok zor bir durumdur.”

ÖA22: “Misafirperverliği kaybettik, apartman hayatı ve teknolojik gelişmelerle.”

ÖA41: “Saygı, sevgi, adalet ve hoşgörüğü bence daha çok toplumumuz kaybetmiştir.”

ÖA48: “Sevgi, saygı, dürüstlük, adalet, yardımseverlik gibi değerleri kaybettiğimizi artık uygulamadığımızı düşünüyorum.”

ÖA16: “Büyüklerle saygı, hoşgörü, misafirperverlik gibi değerlerimiz zamanla yok olmaya başlamıştır. Bunun sebebi gelişen teknolojidir.”

ÖA24: “Bence toplum olarak kaybettiğimiz en büyük değer saygı ve hoşgördür. Çünkü son on yılda özellikle kadınlara toplum olarak saygımız kaybettik.”

ÖA31: “Toplum olarak kaybettiğimiz değerler olarak sorumluluk değerini görüyorum. Çünkü insanlar artık tembelleşiyor. Görev ve sorumluluklarını yerine getiremez hâle geliyor.”

ÖA29: “Bence toplum olarak kaybettiğimiz değerler, dürüstlük ve sevgidir. Şöyle ki insanların birbirine güveni yoktur. Bunun nedeni insanların dürüstlüklerini kaybetmelerinden olduğunu düşünüyorum.”

ÖA17: “Ahlaki değerler tam olarak yerine getirilmiyor.”

Öğretmen adaylarının açıklamalarına göre kaybettiğimiz değerler en fazla saygı, hoşgörü ve sevgidir. Saygı, hoşgörü ve sevgi gibi insani vasıflarımızı yansıtan bu değerlerin

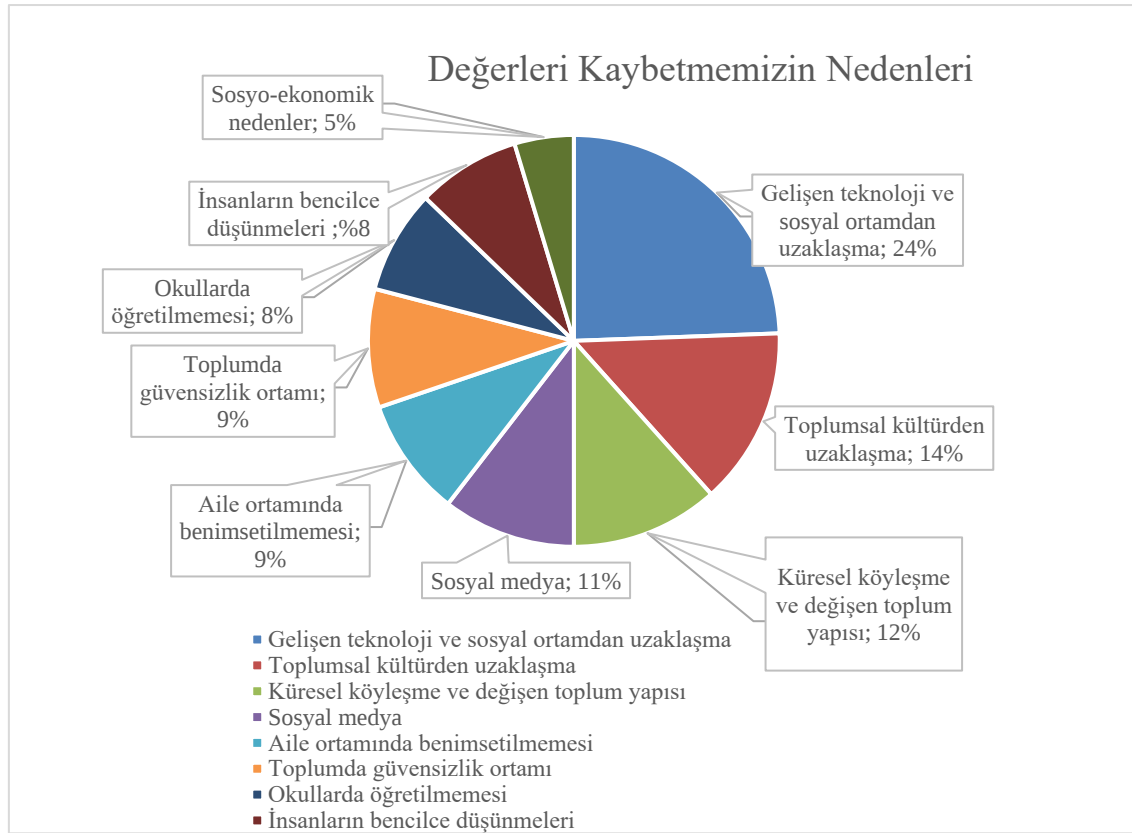
kaybedildiğinin düşünülmesi, değerler konusunda verilen eğitimin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini gözler önüne sermektedir.

3.2. Değerleri Kaybetmemizin Nedenleri Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Çalışmanın ikinci alt amacı, değerleri kaybetmemizin nedenleri hakkında öğretmen adaylarının görüşlerini içermektedir. Bu amaçla, öğretmen adaylarına değerleri kaybetmemizin nedenleri hakkında görüşleri sorulmuştur. İkinci alt amaç doğrultusunda, analizler öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre yapılmıştır. Yapılan analizlerin neticesinde ulaşılan bulgular, Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2

Değerleri Kaybetmemizin Nedenleri Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Şekil 2’de görüldüğü gibi değerleri kaybetmemizin nedenleri gelişen teknoloji ve sosyal ortamdan uzaklaşma (f=24), toplumsal kültürden uzaklaşma (f=14), küresel köyleşme ve değişen toplum yapısı (f=12), sosyal medya (f=11), aile ortamında benimsetilmemesi (f=9), toplumda güvensizlik ortamı (f=9), okullarda öğretilmemesi (f=8), insanların bencilce düşünceleri (f=8), sosyo-ekonomik nedenler (f=5) olarak sıralanmıştır.

Gelişen teknoloji ve sosyal ortamdan uzaklaşma bağlamında; gelişen teknoloji çağında insanların algılarının değişmesi, çocuklara fazla zaman ayrılması, çocukların medyada fazla zaman geçirmesi, insanların sosyal olmaktan uzaklaşması, değişen koşullara uyum, tamamen dijitalleşmemiz, insanlık bağlarının kopması olarak ifade edilmiştir. Toplumsal kültürden uzaklaşma bağlamında; modernleşme arzusu, toplumsal etkileşimler, toplumun değişen koşullara uyumu, batılılaşma, toplum olarak her şeyi çok normalleştirmemiz, kültür ve geleneklere sahip çıkılmaması, bozulan ahlak yapısı, çağdaşlaşma adı altında değerlerimizi kaybetmemiz ve başka toplumlara özentilik olarak ifade edilmiştir. Küresel köyleşme ve değişen toplum yapısı bağlamında; dünya küçük bir köy olmuştur, değişen çağımız ve toplumumuz, küreselleşen dünyada değerlerin

karışmaya ve değişmeye başlaması şeklinde ifade edilmiştir. Sosyal medya bağlamında; sosyal medyanın hayatımıza bu denli müdahale etmesi, çocukların aşırı medya kullanıcısı olması ve buna bağlı olarak olumsuz içeriklere maruz kalma, medyada gördüklerimizi hayatımıza entegre etmemiz, sosyal medyada değerlerimize uymayan içeriklerin yaygınlaşması, medyanın yanlış ve bilinçsizce kullanımı, toplumun sosyal medyada her şeyi görüp zihninde normalleştirilmesi olarak bahsedilmiştir. Aile ortamında benimsetilmemesi bağlamında; ailede verilen yanlış eğitim, çocuğun sevgi, saygı ortamında büyütülmemesi, ailenin medyayı nasıl kullanılacağı konusunda çocuğu yeterince bilinçlendirmemesi olarak ifade edilmiştir. Toplumda güvensizlik ortamı bağlamında; başka kişiye güvenin bile kalmayıp, insanların anlayışsız ve hoşgörüsüz bir toplumda yetişmesi olarak söz edilmiştir. Okullarda öğretilmemesi bağlamında; eğitim ortamında öğretilmemesi, mevcut eğitim anlayışı, çocuklara verilen eğitimde farklı fıkirlere saygı duymanın öğretilmediğı ifade edilmiştir. İnsanların bencilce düşünmeleri bağlamında; yarışma ve kazanma hırısı, insanların- kendi çıkarları için yaptığı şeylerden dolayı, bireylerin değerleri eskisi kadar önemsememesi, birbirlerine karşı tahammüllerinin olmaması, sadece kendilerini düşünüp karşı tarafın hislerini umursamamaları olarak belirtilmiştir. Sosyo-ekonomik nedenler bağlamında; ekonomik refahın düşmesi, insanların statü, güç ve refah düzeylerini kaybetme endişeleri olarak ifade edilmiştir.

Öğretmen adaylarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

ÖA1: “İnsanların toplumsal kültürden kopması, modernleşme arzusu gibi nedenleri sayabiliriz.”

ÖA13: “İnsanların birbirinden uzaklaşması, sohbetin kesilmesi telefon, tablet, bilgisayarlarla oluyor.”

ÖA45: “Değerleri kaybetme nedenlerimiz olarak, teknoloji ve teknolojinin getirdiklerini sebep olarak görüyorum. İnsanlar sosyallikten uzaklaşıyor. Böylece, değerler zamanla anlamını yitirmiş oluyor.”

ÖA34: “İnsanların yarışma ve kazanma hırısı.”

ÖA8: “Teknolojik gelişmelerle, akıllı telefonlarla iletişimimizi kaybettik.”

ÖA28: “Toplumun ayrışması, aile içindeki kopukluklar, gelişen teknoloji çağında insanların algılarının değişmesi.”

ÖA20: “Sosyal medya ile birlikte artık değerlerimizi kaybettik. Herhangi bir fenomen, yanlış bir şey yapsa bile herkes onu takip ediyor.”

ÖA12: “Teknolojinin gelişmesiyle, aileler çocuklarına fazla zaman harcamadığı için kimse değer öğretmiyor. Ya da iş hayatı vb. sorunlar yüzünden kimse kimseye vakit ayıramıyor”.

ÖA49: “Küreselleşmeyle beraber dünya küçük bir köy olmuştur. Bundan kaynaklı iyi değerler kazanırken birçok köklü değerimizi de kaybediyoruz.”

ÖA15: “Değerleri kaybetmemizin nedenleri; değişen kültür yapımız, gelişen teknoloji nedeniyle günümüz çocuklarının aşırı medya kullanıcı olması ve olumsuz içeriğe maruz kalması.”

ÖA25: “...İçinde bulunduğumu sosyo-ekonomik durum örnek verilebilir. Toplumun ekonomik refahı düştükçe, sabrı azalmakta dolayısıyla bu değerleri bir bir kaybetmektedir.”

ÖA1: “Öncelikle hem aile hem eğitim ortamında tam anlamıyla gelecek nesile öğretemeyip benimsetmemesinden. Gelişen teknolojiyle birlikte sosyal ortamlardan uzaklaşmamız ve tamamen dijitalleşmemiz. İnsanların toplumsal kültürden kopması, modernleşme arzusu gibi nedenleri sayabiliriz.”

ÖA22: “...Toplumda ciddi bir güvensizliğin olması, bunun başlıca sebeplerinden biri olmuştur.”

ÖA11: “Değerlerimizi kaybetmemizin nedeni insanların bencilce düşünmeleri, sadece kendilerini düşünüp karşı tarafın hislerini umursamamaları, birde okulda, ailede verilen değerler eğitiminin yeterli olması.”

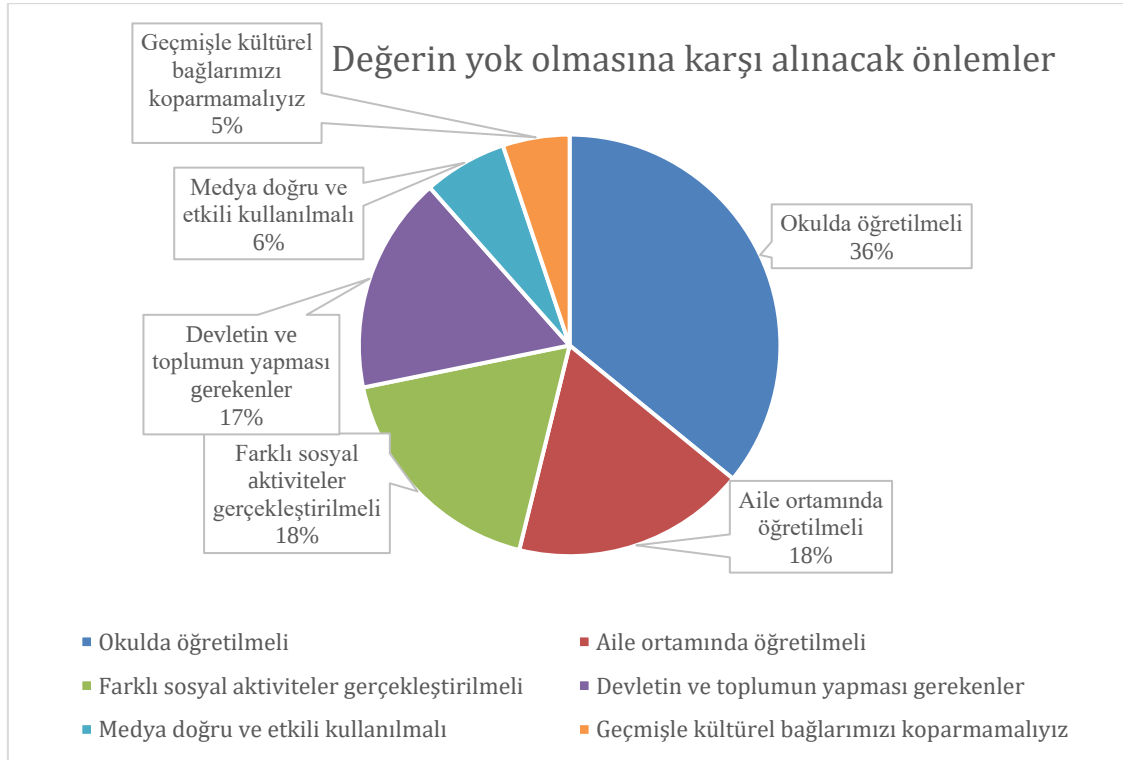
Öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerleri kaybetmemizin nedenleri en fazla gelişen teknoloji ve sosyal ortamdan uzaklaşma, toplumsal kültürden uzaklaşma, küresel köyleşme ve değişen toplum yapısı olarak belirtilmiştir. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde; bireyin içinde yaşadığı topluma ve kültüre yabancılaşması, aidiyet hislerinin yok olmasının değerleri de yozlaştırdığı çıkarımında bulunulabilir.

3.3. Değerlerin Yok Olmasına Karşı Hangi Önlemlerin Alınabileceği Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Çalışmanın üçüncü alt amacı, değerlerin yok olmasına karşı hangi önlemlerin alınabileceği hakkında öğretmen adaylarının görüşlerini içermektedir. Bu amaçla, öğretmen adaylarına değerlerin yok olmasına karşı hangi önlemlerin alınabileceği hakkında görüşleri sorulmuştur. Üçüncü alt amaç doğrultusunda, öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre analizler gerçekleştirilmiştir. Analiz neticesinde elde edilen bulgular Şekil 3’te ifade edilmektedir.

Şekil 3

Değerlerin Yok Olmasına Karşı Hangi Önlemlerin Alınabileceği Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Şekil 3’te görüldüğü gibi, değerlerin yok olmasına karşı alınacak önlemler olarak okulda öğretilmeli (f=36), aile ortamında öğretilmeli (f=18), farklı sosyal aktiviteler gerçekleştirilmeli (f=18), devletin ve toplumun yapması gerekenler (f=17), medya doğru ve etkili kullanılmalı (f=6), geçmişle kültürel bağlarımızı koparmamalıyız (f=5) şeklinde sıralanmıştır.

Değerlerin yok olmasına karşı alınan önlemlerden biri olan okulda öğretilmesi bağlamında; değer eğitimi yaygınlaştırılmalı, okullarda değer eğitimi daha kapsamlı olmalı, eğitim sisteminin her kademesinde öncelik verilmeli, değerlerin aktarılması teoride kalınmamalı, öğretmenlerin rol model olması, okullarda eğitim programlarında ve örtük programlarda değerler eğitimine yer verilmesi, ders programlarında yenilenme ve yaparak-yaşayarak bizzat göstererek öğretilmeli olarak bahsedilmiştir. Aile ortamında öğretilmeli bağlamında; değerler eğitimine evde başlanmalıdır, aile içi etkinliklere önem verilmeli, ailenin değer öğretiminde payının büyük olduğu, ailenin rol model olması gerektiği, aile içinde düzgün bir şekilde çocuklara öğretilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Farklı sosyal aktiviteler gerçekleştirilmeli bağlamında; gelenek ve göreneklerin kaybedilmemesi için etkinlikler düzenlenmeli, sosyal ve kültürel aktiviteler yapılmalı, kültürel etkinlikler yapılmalı; Devletin ve toplumun yapması gerekenler bağlamında; toplumun ekonomik durumu iyileştirilmeli, kanunlar daha net olmalı, aileler bilgilendirilmeli, çocuk yetiştirme konusunda ailelere psikolojik destek verilmeli, öğrencilere ya da yetişkinlere sosyal sorumluluk projeleri verilmeli; Medyanın doğru ve etkili kullanılması gerektiği bağlamında; medyada olumlu içerikler artırılmalı ve yayılmalı, sosyal medya içeriklerine düzenlemeler yapılmalı, medya konusunda bilgilendirme yapmalı, medya doğru, etkili ve bilinçli kullanılmalı; Geçmişle kültürel bağlarımızı koparmamalıyız bağlamında; kültür ve geleneklerimiz öğretilmeli, geçmişten gelen değerlerimizi unutmamalı ve uygulamalı, bu değerlerin tekrar kazandırılması için öncelikle toplumun bir değişim sürecine girmesi gerektiği şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

ÖA12: “Eğitimde, ev ve okullarda daha fazla üzerinde durulması gerekiyor. Eğitim sisteminin her kademesinde öncelikli olması gerektiğini düşünüyorum.”

ÖA47: “Bu değerlerin kaybolmaması için medyada olumlu içeriklerin artırılması ve yayılmasına özen gösterilmelidir.”

ÖA22: “Öncelikle ailelerin bilgilendirilmesi gerekir. Bilgisiz olan aileler, çocuklarına değerleri doğru bir şekilde aktaramıyor. Buda, değerlerin yavaş yavaş benimsenmemesine neden olmaktadır.”

ÖA9: “Gelenek ve göreneklere daha fazla önem verilebilir. Aileden temel değerler alınmalıdır.”

ÖA2: “İnsanların topluma karışabileceği ortamlar oluşturulabilir. Gelenek ve göreneklerin kaybedilmemesi için etkinlikler düzenlenmelidir.”

ÖA41: “Daha adil ve eşit bir toplum için devletin ve toplumun yapması gerekenler olduğunu düşünüyorum. Maddi ve manevi iyileştirmeler yapılmalıdır.”

ÖA35: “İnsanları bilinçlendirebiliriz. Sosyal ve kültürel aktiviteler yapılabilir.”

ÖA29: “Geçmişle kültürel bağlarımızı koparmamak, bunlara bağlı kalmak, bu değerleri içselleştirmek olabilir.”

ÖA14: “Medyadan uzak durulmalı. Çocuklar aileleriyle daha fazla vakit geçirmeli. Yaşadığımız çevreyi düzeltmemiz lazım.”

ÖA5: “Milli değerlerimizi, kültürümüzü, gelenek ve göreneklerimizi toplumumuza hatırlatmalı ve bu değerlere önem vermelerini aktarmalıyız. Eğer önem verilmezse toplumumuzda huzursuzluk çıkacağını ifade etmeliyiz. Bilinçlendirmeliyiz.”

ÖA30: “Okullarda öğrencilere verilen değer eğitimlerinin kapsamı artırılabilir ve öğrencilere ya da yetişkin topluluklarına sosyal sorumluluk projeleri verilebilir. Böylece insanlarda hoşgörü, yardımlaşma, merhamet, paylaşımcı olma gibi değerler kazandırılabilir.”

ÖA21: “Toplumu kültürel olarak bilinçlendirme, makale yazma, sempozyum düzenleme gibi önlemler alınabilir.”

Görüldüğü gibi değerlerin yok olmasına karşı alınacak önlemler kapsamında öğretmen adayları en fazla okulda öğretilmeli, aile ortamında öğretilmeli şeklinde ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının görüşleri bu bağlamda değerlendirildiğinde; değerlerin yok olmasına karşı aile ve okulun vurgulanması değerler eğitiminde bu iki kurumun önemini bir kez daha hatırlatmaktadır. Bu kapsamda, ailede ve okulda verilen değerlerin etkililiğinin de yeniden sorgulanması gerektiğini gözler önüne sermektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda kaybettiğimiz değerlerin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre kaybettiğimiz değerler sırasıyla; saygı, hoşgörü, sevgi, adalet, misafirperverlik, yardımseverlik, dürüstlük, sorumluluk ve ahlaki değerler olarak açıklanmıştır. Değerler, toplumu bir arada tutan yapı taşlarıysa bunların yok olması toplumsal çözümü de beraberinde getirecektir. Değerlerin yok olmasına karşı, tüm toplum kesimlerinin üzerine düşen görevleri yapması elzemdir.

Bu çalışmanın bulgularını, Gül ve Sevim (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulguları desteklemektedir. Gül ve Sevim (2021) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre, ders kitaplarında nezaket, sporseverlik, arkadaşlık, yardımseverlik ve sağlıklı yaşam gibi değerlere sıklıkla yer verildiği; İngilizce öğretim programında Millî Eğitim Bakanlığının ön plana aldığı saygı, sevgi, adalet, özdenetim, dürüstlük ve vatanseverlik gibi değerlere ilişkin verilerin çok az yer aldığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın bulgularını, bazı değerler yönüyle Ay ve Yangil (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulguları desteklemektedir. Ay ve Yangil (2021) tarafından yapılan araştırmada, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan 10 kök değer Kral Şakir çizgi filminde yer alıp almadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda, Kral Şakir çizgi filminde sıklıkla kazandırılması hedeflenen kök değerlerin dürüstlük, sorumluluk ve yardımseverlik olduğu tespit edilmiştir. Saygı, sabır, sevgi, adalet, vatanseverlik, özdenetim ve dostluk ise ortalamanın altında kalmıştır.

Öğretmen adaylarının görüşlerine göre, değerleri kaybetmemizin nedenleri gelişen teknoloji ve sosyal ortamdan uzaklaşma, toplumsal kültürden uzaklaşma, küresel köyleşme ve değişen toplum yapısı, sosyal medya, aile ortamında benimsetilmemesi, toplumda güvensizlik ortamı, okullarda öğretilmemesi, insanların bencilce düşünmeleri, sosyo-ekonomik nedenler olarak sıralanmıştır.

Bu çalışmanın bulgularını, Çifçi ve Ünalı (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulguları desteklemektedir. Çifçi ve Ünalı (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, verilen değerler eğitiminin aile ve daha geniş bir çevrede uygulama alanının bulunmadığını ve pekiştirilemediğini; okulda verilen değerler eğitiminin, okul dışında medyada benimsenmediği ve ret edildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bu çalışmanın bulgularını, Ginesar ve Katılmış (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulguları desteklemektedir. Ginesar ve Katılmış (2021) tarafından yapılan araştırma sonucunda, değerler eğitimine yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerde aile, öğretmen, akran, medya ve ders müfredatı kaynaklı sorunlar yaşandığı belirlenmiştir. Değerler eğitimine öğrenci velilerinin yeterince önem vermemesinin, akran gruplarının olumsuz davranışları teşvik etmesinin ve medya araçlarından olumsuz örneklerin aktarılmasının öğrencilerin değerleri kazanmasını olumsuz olarak etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bu çalışmanın bulgularını Berkant, Efendioğlu ve Sürmeli (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulguları desteklemektedir. Berkant; Efendioğlu ve Sürmeli (2014) tarafından yapılan çalışmada elde edilen sonuçlara göre, öğretmenler öğrencilerin değer kazanımı konusunda yaşadıkları güçlükler arasında; ailelerin bilinçsiz ve eğitimsiz olmalarını ve ekonomik sorunlarını, aile ve okul arasında yaşanan uyumsuzluğu sosyal çevrenin, televizyon dizilerinin ve medyanın çocukların değerleri üzerinde olumsuz etki yaptığını, değerlerin yer aldığı derslerin içeriğinin yetersiz olduğunu ve teoride kazanılan ders içeriğinin somut davranış hâline dönüşmemesini, eğitim sisteminin sınav ve ezber eğilimli olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu çalışmanın bulgularını Tadege, Seifu, Melese (2022) tarafından yapılan araştırma bulguları desteklemektedir. Tadege, Seifu, Melese (2022) Etiyopya’da yer alan Doğu Gojjam bölgesinde yer alan ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik inançlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma bulguları, öğretmenlerin bazı faktörler nedeniyle değerler eğitimi konusunda olumsuz tutum içerisinde olduğunu ortaya koymuştur. Öğretmenler, öncelikle derste yer alan temel değerlerin birlikte yaşama kültürünü geliştirdiğine inanmamaktaydı. Öğrencilerin davranışlarının kötüleşmesi ve ahlaki değer sisteminin bozulması öğretmenlerin bu konuda güvensiz davranmalarına neden olmaktaydı. Bu ahlaki kaygılarla başa çıkmak için başlangıç noktası olarak ele alınacak olan müfredata dikkat edilmediği; içeriğin sunumunun etkisiz ve değer aşılama konusunda yetersiz olduğu, ayrıca toplumda da yozlaşma ve teori-pratik tutarsızlığı olduğu belirtilmiştir. Bu nedenlerle öğretmenler, mevcut yurttaşlık ve etik eğitiminin beklenen ahlaka hiçbir katkısının olmadığı ve parçalanmış bir topluma yol açtığını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Bu çalışmanın bulgularını Koç ve Koç (2023) tarafından yapılan araştırma sonuçları desteklemektedir. Koç ve Koç (2023) tarafından yapılan çalışmaya göre, öğrencilerin sosyal medyaya yönelik tutumları ile değerler üzerindeki sosyal medya etkileri arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Yardımseverlik, dayanışma, duyarlılık, paylaşma, doğa sevgisi ve vatanseverlik sosyal medyanın kullanımı sonucunda çoğalan değerler olarak belirtilmiştir. Sosyal medya kullanımıyla birlikte dürüstlük, sorumluluk, empati, saygı, sevgi, çalışkanlık, sosyallik değerlerinin ise azaldığı ifade edilmiştir.

Bu çalışmada, kaybedilen değerler ve bunların nedenleri tespit edilmeye çalışılırken Çorbacı (2023) ise küreselleşen dünyada, dünya kimliği ve vatandaşlığı konusunda mevcut eğitim sisteminin genel olarak yetersiz kaldığını belirtmiştir. Yani, Türkiye’deki eğitim sisteminin hem var olan değerlerin kaybedilmesi hem de dünya vatandaşlığını kazandırma konusundaki yetersizliği yönüyle çift taraflı sorgulanması gerekmektedir.

Öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlerin yok olmasına karşı alınacak önlemler olarak okulda öğretilmeli, aile ortamında öğretilmeli, farklı sosyal aktiviteler gerçekleştirilmeli, devletin ve toplumun yapması gerekenler, medya doğru ve etkili kullanılmalı, geçmişle kültürel bağlarımızı koparmamalıyız şeklinde sıralanmıştır.

Bu çalışmanın bulgularını Yaşar, Gültekin ve Bayır (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulguları desteklemektedir. Yaşar, Gültekin ve Bayır (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, sınıf öğretmenleri küreselleşmenin değerlere yansımaları konusunda olumsuz geleneklerin düzelmesi, sosyal etkileşimin çoğalması gibi olumlu ifadeler belirtirken; uyumun yanlış algılanması ve bilgi kirliliğinin artması gibi olumsuz ifadeler de kullanmışlardır. Değerler eğitiminin etkili bir şekilde gerçekleşmesi için okul, aile ve toplum işbirliğinin sağlanması, basın yayın organlarının denetiminin yapılması, medya okuryazarlığı konusunda eğitim verilmesi, teknoloji konusunda bilgi sahibi olunması ve tüm paydaşların bilinçlenmesi konusunda sınıf öğretmenleri çeşitli öneriler ileri sürmüşlerdir.

Medya, gücü ve gerçekleştirdiği işlevleri ile değerler eğitiminde temel aktörlerden biridir. Medya, başta eğitim işlevi olmak üzere kolay ulaşılabilir olması nedeniyle değerler eğitiminde oldukça önemlidir. Bununla beraber, üretim ilişkileri ve mülkiyet açısından politik görüşlerin ve

sosyal sınıfların etkisinde kalarak olumsuz yönde işlev görme ihtimali de yüksektir (Erkılıç, 2021).

Sonuç olarak, yapılan çalışmalar ve bu çalışmanın bulguları toplumda önemli görülen bazı değerlerin değiştiğine inanıldığını bu değişim karşısında da birşeyler yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Değişim kaçınılmaz bir süreçtir fakat toplumları toplum yapan onları birarada tutan değişim algısı sosyolojik gerçeklikten bağımsız düşünülemez. Bu kapsamda, değerleri, koruma ya da dönüştürme konusunda başta eğitim kurumları olmak üzere en üst düzeyde gerekli önlemler alınmalıdır. Çünkü, daha yaşanabilir bir dünya için insani değerlere gün geçtikçe daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

Öneriler

Bu çalışmanın sonuçları doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

- Öğretmen adaylarının kaybettiğimizi düşündüğü değerler ve küreselleşmenin zorunlu kıldığı değerler konusunda ders programlarında düzenlemeler yapılabilir.
- Öğretmen adaylarının kaybettiğimizi düşündüğü değerler dikkate alındığında ders programları saygı, hoşgörü, sevgi değeriyle yeniden düzenlenmelidir.
- Değerler eğitimi, daha fazla uygulamalı etkinliklerle içselleştirilmelidir.
- Değerlerin aktarımı sürecinde önemli bir misyon yüklenmiş olan sosyal bilgiler dersinde, bu değerlerin yer aldığı biyografilere daha fazla yer verilmelidir.
- Teknolojiyle birlikte gelen bireysel değerlere alternatif olarak öğretim programları daha fazla toplumsallaştırılmalıdır.
- Okullar, aile ve çevrenin eğitimini de destekleyen 7 gün ve 24 saat açık olan öğrenme kütüphaneleri hâline dönüştürülmelidir.
- Medyanın doğru ve etkili kullanılması konusunda devlet öncü rolü üstlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Aktepe, V., Yalçınkaya, E., Gündüz, M. & Temur, M. (2020). Değerler eğitimi dersine yönelik sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 809-821.
- Aran, Ö. C. & Demirel, Ö. (2013). Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 151-168.
- Aslan, S. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimiyle ilgili görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 7(25), 203-227.
- Ay, H. & Yangil, Kürşad, M. (2021). Kral Şakir çizgi filminin değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 45-60.
- Belarmino, T.C.O.; Asdali, M.C.P.; Jianson, M.H. and Others (2024). Learners' perspectives: relevance of teaching values education in the 21st century. *Psych Educ*, 19(6): 690-695.
- Beldağ, A., Özdemir, Ü. & Nalçacı, A. (2017). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlerin kazandırılmasına ilişkin veli görüşleri. *Kırıkkale University Journal of Social Sciences*, 7(2), 317-328.
- Berkant, H. G., Efendioğlu, A. & Sürmeli, Z. (2014). Değerler eğitimine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 9(5), 427-440.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: choosing among five traditions*. Sage.

- Çınar, F. (2019). Kavramsal çerçeve. V. Aktepe ve M. Gündüz (Edit.). *Karakter ve değer eğitimi* içinde (ss. 1-20). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çırak, A. (2019). Demokratik değerler, demokratik eğitim ve sosyal bilgiler eğitimi ilişkisi. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 5(1), 1-18.
- Çifçi, T. & Ünalı, Ü. E. (2014). Coğrafya öğretmenlerinin değerler eğitiminin mevcut durumu ile ilgili görüş ve düşünceleri. *Journal of World of Turks*, 6(2), 81-99.
- Çorbacı, O. K. (2023). Değerler eğitimi perspektifinden Dünyalı Kimliği. *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10(20), 387-402.
- Erkılıç, T. A. (2021). Değişim ve değerler eğitiminin gerekçeleri. Ersoy, F. ve Ünüvar, P (Edit.). *Karakter ve değerler eğitimi* içinde (ss.1-30). Anı Yayıncılık.
- Ersoy, A. F. (2023). Fenomenoloji. A. Saban ve A. Ersoy (Edit.). *Eğitimde nitel araştırma desenleri* içinde (67-115). Eğiten Kitap.
- Esemen, A. (2020). 2018 Sosyal bilgiler dersi öğretim programı kazanımlarında evrensel değerler. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 4(2), 89-109.
- Ginesar, Ö. & Katılmış, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik içinde ve dışında gerçekleştirdikleri faaliyetlerin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(41), 37-77.
- Gül, S. & Sevim, Maviş, Ö. (2021). 5. Sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan değerler ve İngilizce öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(42), 187-226.
- Hökelekli, H. (2013). *Psikoloji, din ve eğitim yönüyle insani değerler*. Ensar Yayınları.
- Kurtdede Fidan, N. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının geleceğe yönelik değerler eğitimi tasarımları. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(22), 161-180.
- Khan, I., Muhammad, Y. & Waqar, Y. (2023). Teaching values to secondary school students an Analysis of teachers practices. *Global Social Sciences Review*, 8(2), 492-505.
- Koç, A. & Koç, S. (2023). Öğrencilerin sosyal medya tutumları ile sosyal medyanın değerler üzerindeki etkisi arasında ilişki. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 56, 410-435.
- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2698-2720.
- Pınaz, E. & Kuru, E. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 160-173.
- Sağlam, E. & Genç, S. Z. (2015). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri. *Uluslararası, Türkçe, Edebiyat, Kültür, Eğitim Dergisi*, 4(4), 1708-1728.
- Tadege, A.; Seifu, A.; Melese, S. (2022). Teachers' views on values-education: The case of secondary schools in East Gojjam, Ethiopia. *Social Sciences & Humanities Open*, 6, 1-10.
- Ulu Kalın, Ö. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değer hiyerarşisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(38), 29-44.

Yaşar, Ş., Gültekin, M. & Bayır, Ö.M. (2013). Sınıf öğretmenlerinin bakış açısıyla küreselleşmenin değerlere ve değerler eğitime yansımaları. *Journal of Values Education*, 11(26), 339-369.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

NCSS (2024). *What is social studies?* <https://www.socialstudies.org/about> adresinden 18.01.2024 tarihinde erişilmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Values are our implicit networks that connect us to culture, society, family, homeland, and state. Every institution, especially the parents and education, has certain duties in the acquisition of values by individuals. During education, the acquisition of these values, especially the root values, is achieved by all curricula. Social studies course is intertwined with values since it is a verbal course that embodies social sciences. Social studies aims to train active citizens equipped with knowledge, skills, and values with an interdisciplinary approach to social sciences.

Esemen (2020), Ulu Kalın (2017), Çırak (2019), Sağlam and Genç (2015), Pınaz and Kuru (2022), and Beldağ, Özdemir and Nalçacı (2017) conducted studies on social studies and values education. Social studies combines social sciences with an interdisciplinary approach, and values are indispensable part of social studies since they are social criteria.

Due to the problems in values education literature, the present study aimed to determine why we lose values based on the views of pre-service social studies teachers. The study would contribute to the literature by determining the lost values based on the views of pre-service social studies teachers and interpreting the findings. Since no similar study has been conducted, the present study could contribute to the literature.

Thus, the following research problems were determined.

1. How do pre-service social studies teachers describe and conceptualize the values we have lost as a society?
2. According to pre-service social studies teachers, what were the reasons for losing these values?
3. According to pre-service social studies teachers, which precautions could be adopted to preserve these values?

Method

The present study was designed with the descriptive phenomenology method to determine the lost social values based on the views of pre-service social studies teachers, the reasons why we lost these values, and what precautions should be taken to preserve these values. The study participants included 50 senior pre-service teachers (36 females and 14 males) who attended Fırat University, Faculty of Education, Department of Social Studies Education and took the Character and Values Education course.

The study data were collected with a semi-structured interview form. The form included 3 open-ended questions. The study data was analyzed with the content analysis technique. The study data were first organized based on the sub-objectives of the study to obtain the study themes. To improve the credibility of the study, direct participant quotes were reported. The participants were coded as SA1, SA2, SA3...

Results and Discussion

The present study aimed to determine the lost values based on the views of pre-service teachers. Based on the views of pre-service teachers, the lost values included respect, tolerance, love, justice, hospitality, helpfulness, honesty, responsibility, and moral values. They stated that we lost these values due to technological advances, alienation from the social environment and social culture, global sprawl, social changes, social media, lack of the adoption of these values by the parents, social distrust, lack of values education, individual selfishness, and socio-economic factors. The pre-service teachers argued that these values should be instructed at school and by the parents, various social activities should be conducted, the state and society should contribute, the media should be employed effectively, and we should not break our cultural ties with the past to preserve these values.

According to the pre-service teachers, the lost values included respect, tolerance, love, justice, hospitality, benevolence, honesty, responsibility, and moral values. The present study findings were consistent with the reports by Koç and Koç (2023), Gül and Sevim (2021), Çifçi and Ünalı (2014), Ginesar and Katılmış (2021), and Efendioğlu and Sürmeli (2014).

Koç and Koç (2023) reported that the prevalence of values as solidarity, benevolence, sharing, sensitivity, patriotism, and love of nature increased with social media use. In a study conducted by Gül and Sevim (2021), it was determined that values such as justice, honesty, love, respect, patriotism, and self-control that the Ministry of National Education emphasized in the English language curriculum, were rarely mentioned in textbooks.

Çifçi and Ünalı (2014) reported that the values education instructed at school was not adopted and rejected by the media. The study conducted by Ginesar and Katılmış (2021) determined that there were problems associated with the parents, teachers, peers, media, and curricula in values education activities. Berkant, Efendioğlu and Sürmeli (2014) listed parental unawareness, and the negative impact of the social environment, TV series and media among the difficulties experienced by teachers in the instruction of values. Koç and Koç (2023) reported that the values of empathy, honesty, love, respect, diligence, responsibility, and sociability decreased with social media use.

According to the pre-service teachers, values should be instructed at school and by the parents, various social activities should be conducted, the state and the society should contribute, the media should be employed effectively, and we should not break our cultural ties with the past to preserve the values. The findings reported by Yaşar, Gültekin and Bayır (2013) were consistent with the present study findings.